

LBRIS

We know
books

colectia arcadia

Editura NEUMA
Strada Libertății, nr. 188
Apahida, Județul Cluj

Editor: Andrea H. Hedeș
Corector: Teona Farmatu
Coperta și DTP: Gelu Iordache

HEDEȘ, ANDREA

Cei care dansează : eseuri / Andrea H. Hedeș. - Apahida :

Neuma, 2022

ISBN 978-606-9610-19-0

821.135.1

Andrea H. Hedeș

CEI CARE DANSEAZĂ

ESEURI

Editura
NEUMA
2022

Participări la festivaluri**și târguri de carte internaționale:**

- A fost reprezentanta României la cel de-al VI-lea Festival Literar Internațional UE-China 2021 pe pe tema Through Women's Eyes – Reading Between the Lines (女性视角-字里行间) – Prin ochii unei femei – Citind printre rânduri 2021;
- A participat la Salonul Internațional de Carte de la Paris, 2017;
- A participat la Târgul Internațional de Carte pentru Copii Bologna 2017;
- A participat la Festivalul Internațional de Poezie din Vietnam, 2019;
- A participat la Săptămână Internațională a Poeziei din Chengdu, China, edițiile 2018, 2020, 2021.

Sumar

Începem!	7
100 Reloaded	10
Măcar scriitor	15
Unde ne sunt cititorii?	22
O privire senină	28
De la Centenar la Millenials și mai departe	35
Însemnarea călătoriei spre Est	41
Oglindă, oglinjoară	49
Un alt fel de crus de miracole	55
Realități prozaice	62
Arbori și reviste.....	70
Floarea la butonieră	76
O altă oră albastră	83
Divinități periferice	89
Cei care dansează	96
Saga. Cântec despre viață și oameni	102
Urzeala vremurilor	109
Noile Alexandrii	115
Dacă într-o noapte de iarnă un cititor	122
Appassionata	128
Reparație cu aur	135
La Calu' Troian	140
România. Educată?	146
Și cărțile sunt sub vremei	154
Triunghiul, spirala și covorul zburător	161
Dincolo de Cortina de fier. Țărmuri, capitale	169
Si j'étais Président... ..	172
Întoarcerea la inocență	175
Grădina secretă	179
Pisica, scriitoarea și dulapul	183
Despre autoare	187

100 Reloaded²

Pregăteam un eveniment cultural la care aveam invitați oameni din diferite ramuri ale artei/culturii. Invitații din sfera muzicală, deși în cadrul evenimentului respectiv aveau consacrat doar un moment, mi-au explicat importanța deosebită a participării lor. Orele de studiu repartizate pe ani întregi de muncă, efortul, renunțările, privațiunile, perseverența, tenacitatea, răsplata prea mică pentru munca de-o viață. Chiar am fost întrebată dacă realizez ce înseamnă să îți alegi ținuta, să o potrivești cu evenimentul, să o asortezi, să o calci, să o îmbraci, să o accesorizezi, să iei un taxi, pe ploaie, și să vii, pentru a apărea preț de câteva minute în fața publicului. Și nici măcar să nu fii cap de afiș... Mi-a răsărit în minte expresia din celebrul vers al lui Ion Mureșan: *Vai săracii...* poeți, prozatori, scriitori, cu alte cuvinte, cum nu le spune lor nimeni o vorbă bună! Cine se gândește, măcar o clipă, la

² Parafrază la titlul filmului *The Matrix Reloaded* (2003).

munca unui scriitor? Nu intră el, automat, în categoria invidiată și privită de sus, în același timp, a profesorilor ce plimbă un catalog sub braț, a muzeografilor ce sprijină o sobă caldă iarna? În cazul nostrum, cu un stilou sau pix, cu o carte, cu o tabletă în mână scriitorii fac degeaba umbră pământului. Despre anii de muncă înșirați în spatele unui scriitor cine să depună mărturie? Vecinii nu aud nici orele de exercițiu la vioară, nici bătutul mingilor în pereți, ca în cazul, fericit, nu-i așa, al instrumentiștilor sau al sportivilor. Munca unui scriitor e o muncă ce se desfășoară în liniște, în ascuns, e o tainică trudă. Sunt unii, tot mai puțini, care țin, cu o pedanterie de alt timp sau disperare, o carte a cărților citite, a lecturilor și a notelor de lectură, o cartografie a parcursului lor altfel neștiut. Dar, mai mult, dincolo de cartea citită, e acea alchimie interioară, descifrarea și încifrarea informației, a gândului, a emoției, translatarea ei prin toate filtrele ființei, esențializarea ei, întregul travaliu nevăzut, neștiut, imposibil de mărturisit, care duce la o lume interioară minunată și nouă. Și acest *terra ferma* odată obținut, departe de a fi linia de *finish*, reprezintă abia punctul de plecare într-o misterioasă și nemaivăzută călătorie, asemuindu-se și de multe ori depășind marile călătorii, marile descoperiri, care au desenat lumea în care suntem astăzi. Cât nu trăiesc interior alții într-o viață, trăiesc alții

pentru a aduce pe lume... o carte. Și, culmea, de cele mai multe ori nu se opresc aici. Și cine să depună mărturie despre aceste războaie minunate, purtate de scriitori cu ei înșiși? Într-o epocă ce stă sub semnul imediatului, cititul cărții devine o îndeletnicire desuetă, *slow-food* pentru suflet, ori cine mai are timp și pentru așa ceva? Și vai, săracii scriitori, după tot acest efort, mai vin la propriile evenimente în pulover ud learcă, deoarece nu și-au găsit umbrela, și, eventual, apucă să se dezmeticească în fața unei săli aproape goale. Această muncă de taină e însă de două ori defavorabilă scriitorului. „Produsul final” al muncii lui fiind cartea, această izbândă stă pe raft, alături de alte cărți, în fața unui cititor, să nu ne amăgim, de cele mai multe ori lipsit de elementare instrumente de operare în această lume miraculoasă, care este literatura. De unde să știe acesta că nu orice are pagini între coperti este Carte? Că nu oricine și-a pus numele pe o copertă, sau chiar pe mai multe, e scriitor? Ce repere are pentru a depista munca și talentul depuse într-o carte sau, dimpotrivă, lipsa acestora? Între Regina Balului – strălucirea calpă a notorietății – și Cenușăreasa valorii, de cine va fi atras, căci o alegere, cu adevărat, nu are cum să facă? Există recenzii, topurile, listele. Există breasla. Dar, trebuie remarcat, suferim de sindromul lui Robinson Crusoe mai degrabă decât de cel

al lui Don Quijote, care, presupune conlucrare, echipă (și ce echipă!). Dacă pentru Don Quijote s-ar mai găsi aspiranți, cine ar pofti rolul lui Sancho Panza sau pe cel al Rosinantei? Da, prin definiție, atunci când avem de-a face cu scriitori avem de-a face cu singurătăți, dar aceste singurătăți³, din păcate, sunt duse la extrem. Numai cu mare greutate se coagulează pentru a forma arhipelaguri, cu atât mai greu continente și rămân, de multe ori, insule. Ce mecanism, ce fenomen stă în spatele acestui neajuns? Nu mai știu unde citisem cuvintele următoare: „Egalitatea? Întreaga natură o neagă”. Prilej de uimire și meditație, căci contrazicea tot ce însemna lumea de atunci. Este nevoie de 40 de ani pentru a schimba o mentalitate. Întâmplător sau nu, comunismul s-a întins la noi pe o perioadă de peste 40 de ani. De aceea, fără a dori să uzurpăm locul profesilor postrevoluționari, credem că țara noastră ar avea nevoie pentru a se recupera cu adevărat de trauma comunistă nu de 20, ci de cel puțin 40. Cum și ce ar mai putea recupera, aceasta este întrebarea... De la „toți ca unul” s-a ajuns la „ca mine niciunul”. Nu, nu mai suntem demult egali, cam de vreo 28 de ani. Dar acei peste 40 de ani, care au răsturnat irevocabil scara de

³ Irina Petraș, *De veghe între cărți. Scriitori contemporani*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017.

valori, întorcând cu josul în sus piramida ce structura un întreg popor, au făcut ca anii postrevoluționari să ducă exact la cealaltă extremă: fiecare se crede unic și, neapărat, cel mai bun, adică de top. Nu suntem o țară în care poporul devine populație, nu, suntem o țară de vârfuri. Prin urmare, fiecare, oricând, oriunde, se crede deasupra tuturor și procedează în consecință. Nu este un fenomen specific (numai) palierului literar, ci tuturor palierelor societății noastre, de la cultură la politică, de la societate civilă la stradă. Așa se face că sunt refuzate ierarhiile, ca și ieșirile din rând. Orice vârf trebuie contestat. S-a ajuns în situația nesănătoasă a unui organism care își macină propriul schelet, pentru a se întoarce triumfător la verticalitatea moluștei, mai mult, în numele libertății și al mai binelui, își contestă propriul cap, fără a înțelege absurdul autoghilotinării. Nu mai există comunitate de breaslă, spirit de sistem. Rigoarea e blamată drept constrângere. Departe de a fi cărămizi trainice într-o construcție statornică (și, vrem sau nu vrem, piramidală) elementele de susținere devin carii și totul în jur, material de măcinat și de pus la pământ. Nimeni nu are nevoie de un conducător, cât timp fiecare se crede lider. În acest dans al vieții cotidiene, nu e de mirare că ne călcăm pe (în) picioare. Scriu cu emoție aceste rânduri, în 25 decembrie, o lună de prag, luna în care Regele a

murit și în care ne pregătim să trecem în anul 2018, an ce marchează 100 de ani de la Marea Unire, dar și de la nașterea lui Nicolae Ceaușescu. Știu că celor care au cutezanța de a încerca diagnostice li se cer și soluții. În 1927, aflându-se în vizită la Muzeul Sf. Sava din București, Ionel I. C. Brătianu le spunea elevilor: „Opt sute de ani am avut idealul pe orizontală să ne strângem cu toții laolaltă în aceeași patrie. Am realizat aceasta în 1918. Acuma avem idealuri de construire pe verticală, pentru ca prin cultură și civilizație să justificăm în fața omenirii și a istoriei posesia acestui pământ. De aceea sunteți dumneavoastră la școală ca să învățați și apoi să creați cultură și civilizație!”. Să înțelegem lecția istoriei: marile civilizații au reușit să ajungă până la noi prin cultură. Să privim în istoria recentă: oricât de dărâmate, națiunile s-au ridicat din nou prin cultura având ca fundament un sistem de educație ireproșabil, printr-un efort pornind de sus în jos. De aceea suntem aici, să nu ne oprim din a învăța și să creăm, împreună, fiecare la locul lui, cultură și civilizație⁴. Să începem să construim pe verticală, deoarece deja, ca o clipă, au trecut o sută de ani. Ce mai așteptăm?

⁴ Din Șerban Milcoveanu în Adrian Majuru, *Copilăria la români. Schițe și tablouri cu prunci, școlari și adolescenți*, Editura Compania, pe blog-ul scriitorului Șerban Tomșa <http://serbantomsa.blogspot.ro/2017/12/marea-teapa-sperantei.html>.

Măcar scriitor

Intru întotdeauna cu o strângere de inimă în librărie. Dincolo de prag, se deschide o altă lume. Cărțile, ca rândunelele, stau rânduite pe rafturile de sus, pe rafturile de jos, în cutiile și rafturile pe care scrie la preț redus, mai sunt și cărțile de la subsol, cărțile de la etaj, cărțile de lângă casa de marcat, cărțile de lângă ceai și cărțile de lângă jucării, cărțile cu coperti strălucitoare, cu coperti cartonate și supracoperti, cele epatante sau cele smerite, cele aflate în top-uri și cele aflate în umbră, în grația și dizgrația momentului, cele care au străbătut veacurile, ca o lumină ce învinge întunericul uitării și cele de acum doi ani despre care, dacă vei întreba, vei afla că sunt deja vechi. Cărțile vin în valuri, valuri, un diluviu copleșitor pe care criteriile foarte ancorate în real, în comercial, în marketing, încearcă să îl sistematizeze, să-l îndiguiască, să-i dea un sens. Peste aceste valuri de coperti plutesc cititorii potențiali în fragile bărci de sugestii, vagi indicații și repere, de cele mai multe ori fără

instrumente minime de orientare. Nu știu dacă librăria este un forum al cărților, dar cred că este opusul paradisului borgesian. Poate un purgatoriu al cărților, proba timpului fiind singura în stare să răstoarne o carte în paradisul-biblioteca sau în hăul uitării. Și ce cântărește cu atâta atenție, el, timpul, poate cu ochii legați, ce pune el în delicata-i balanță, astfel încât o carte să câștige un loc în amintire sau în uitare? Arta cu care cartea a fost scrisă, talentul creatorului ei, scriitorul. Librăriile, lansările de carte, târgurile de carte arată că în literatură, poate mai mult (sau mai vizibil) decât altundeva sunt mulți veniți și puțini chemați. De ce mulți veniți, pentru că oamenii fug de uitare, pentru că speră să lase în urmă ceva, o casă, un pom, un copil. De ce nu și o carte? De ce puțini chemați? Pentru că sunt puțini aleși (clopotul lui Gauss reverberează și aici). Iar dintre cei puțini, și mai puțini sunt cei care au curajul, puterea de a merge până la capăt. Talentul e stea în frunte și stigmat în același timp: „Un om oarecare, plecând departe, și-a chemat slugile și le-a dat pe mână avuția sa. Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, iar altuia unul, fiecăruia după puterea lui. [...] După multă vreme, a venit și stăpânul acelor slugi și a făcut socoteala cu ele.” Talentul diferențiază, scoate din rând. Contrar opiniei generale, nu e întotdeauna ceva de dorit. Pe urmă, el presupune muncă. Foarte multă. Am mai